

COĞRAFYA**TÜRKİYE'DE YERŞEKİLLERİ VE ETKİLERİ****ÖRNEK 1 :**

1990 nüfus sayımına göre nüfus yoğunlukları Türkiye ortalamasının altında olan aşağıdaki illerin hangisinde, nüfus yoğunluğunun azlığı yüzey şekillerinin engebeli olmasına bağlı değildir?

- A) Eskişehir B) Kastamonu
C) Muğla D) Artvin
E) Sivas
- (ÖSS 2001)

Çözüm:

Kastamonu, Muğla, Artvin ve Sivas dağlık alanların geniş yer tuttuğu illerimizdir. Eskişehir'de düzlükler bu illere kıyasla çok daha geniş yer tutar.

Yanıt: A

ÖRNEK 2 :

Arazideki engebeler arttıkça, aynı standarttaki karayollarının kilometre maliyeti de artmaktadır.

Buna göre, aşağıdakilerin hangisinde verilen yerleşim birimleri arasında yapılacak yeni karayolunun kilometre maliyetinin en az olması beklenir?

- A) Zonguldak - Ankara
B) Antalya - Burdur
C) Erzurum - Trabzon
D) İzmir - Denizli
E) Van - Hakkari

(ÖSS 1999)

Çözüm:

Bir Türkiye fiziki haritası incelendiğinde A, B, C, E seçeneklerinde verilen illerin arasında kahverengi rengin egemen olduğu görülür. Yani yüksek dağlar vardır. Bu yüzden yol yapım giderleri yüksek olur.

İzmir - Denizli arasında ise yeşil renk egemendir. Yani yüksek dağlar yoktur, düzlükler vardır.

Yanıt: D

ÖRNEK 3 :

Deniz kenarındaki bir bölgede sıradağların kıyıya dik ya da paralel uzanmasının, aşağıdakilerin hangisi üzerinde etkili olması beklenmez?

- A) Kıyı şekilleri
- B) Denizelliğin etki alanı
- C) Hâkim rüzgâr yönü
- D) Dağların yükseltisi
- E) Vadi tipleri

(ÖSS 1999)

Çözüm:

Dağlar, kıvrılma, kırılma, volkanizma gibi iç kuvvetlerin etkisiyle oluşur.

Kıyıya dik veya paralel uzanması dağların yükseltisini etkilemez.

Yanıt: D

ÖRNEK 4 :

Kolay eriyen kayaların (kalker, jips, kayatuzu, tebeşir gibi) bulunduğu yerlerde suların eritmesiyle karstik şekiller oluşur.

Aşağıdakilerden hangisi karstik şekillerden biri değildir?

- A) Polye
- B) Dolin
- C) Obruk
- D) Peneplen
- E) Düden

(Kavram Dershanesi Sorusu)

Çözüm:

Peneplen, akarsu havzasındaki yerşekillerinin yüz milyonlarca yılın sonunda akarsular, yağmur ve kar sularınca deniz seviyesine kadar aşınmasıyla oluşan düzlüklerdir.

Yanıt: D

ÖRNEK 5 :

Aşağıda verilen etkili kuvvet, oluşturduğu yer-
şekli eşleştirmelerinden hangisi yanlıştır?

- A) Dev Kazanı - Akarsu
- B) Krater - Volkanizma
- C) Hörgüçkaya - Rüzgâr
- D) Tombolo - Dalga ve akıntı
- E) Barkan - Rüzgâr

(Kavram Dershanesi Sorusu)

Çözüm:

Hörgüçkaya buzulların kayaların üstünü hörgüç
gibi aşındırmasıyla oluşan yerşeklidir.

Yanıt: C

ÖRNEK 6 :

Türkiye'deki yerşekillerinin bugünkü görü-
nümelerini kazanmasında aşağıdakilerden han-
gileri en büyük etkiye sahiptir?

- A) Deprem - Rüzgârlar
- B) Orojenez - Akarsular
- C) Volkanizma - Buzullar
- D) Epirojenez - Dalgalar
- E) Volkanizma - Rüzgârlar

(Kavram Dershanesi Sorusu)

Çözüm:

Orojenez kıvrılma veya kırılmalar sonucunda dağ
oluşmasıdır.

Yağmur, kar suları, çaylar, ırmaklar akarsu kelime-
sinin içine girer.

Türkiye'nin yerşekillerinin oluşmasında en çok
orojenez ve akarsular etkili olmuştur.

Yanıt: B

ÖRNEK 7 :

Aşağıdakilerden hangisi, akarsuların biriktirme yoluyla oluşturduğu yerşekillerinden biridir?

- A) Dev kazanı B) Yontuk düz
C) Peribacası D) Kırgıbayır
E) Deltâ

(Kavram Dershanesi Sorusu)

Çözüm:

Delta, akarsuların taşıdığı alüvyonlarla ağızlarında denizi doldurmasıyla oluşur. Yani aşındırmayla değil biriktirmeyle oluşur.

Yanıt: E

ÖRNEK 8 :

Aşağıdakilerin hangisinde verilen göllerin tümü Doğu Anadolu Bölgesinde yer alır?

- A) Van - Hazar - Beyşehir
B) Çıldır - Nemrut - Van
C) Ulubat - Van - Hazar
D) Çıldır - Tortum - Beyşehir
E) Bafa - Manyas - İznik

(Kavram Dershanesi Sorusu)

Çözüm:

Çıldır, Nemrut ve Van Gölü Doğu Anadolu'dadır.

Yanıt: B

ÖRNEK 9 :

Ülkemizde tektonik oluşumlu göllerin yaygın olması aşağıdakilerden hangisiyle ilgilidir?

- A) Yarımada olmasıyla
B) Orta kuşakta bulunmasıyla
C) Deprem kuşağında yer almasıyla
D) Yükseltisinin fazla olmasıyla
E) Yerşekillerinin engebeli olmasıyla

(Kavram Dershanesi Sorusu)

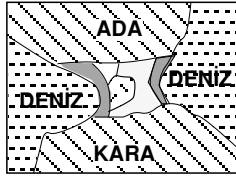
Çözüm:

Tektonik yani çöküntü göller kırılmalar sonucunda oluşan graben bölümünün suyla dolmasıyla oluşur.

Depremlere yol açan fay (kırık) çizgileri de kırılmalar sonucunda oluşur.

Yanıt: C

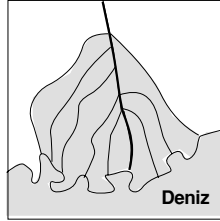
ÖRNEK 10 :

I

II

III

Yukarıda üç yerşekli gösterilmiştir.

Bunların isimleri aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

I	II	III
A) Birikinti	Falez konisi	Deltâ
B) Tombolo	Kıyı oku	Yontuk düz
C) Tombolo	Mantarkaya	Deltâ
D) Lagün	Tombolo	Birikinti konisi
E) Falez	Dev kazanı	Falez

(Kavram Dershanesi Sorusu)

Çözüm:

I. şekil bir adayla karayı birleştiren tomboloyu, II. şekil rüzgâr aşındırmasıyla oluşan mantarkayayı, III. şekil akarsuların denizi doldurarak oluşturduğu deltayı göstermektedir.

Yanıt: C

ÖRNEK 11 :

Dış güçler yeryüzünün her tarafında aynı ölçüde etkili olmazlar. Örneğin çöllerdeI..... yüksek dağlarda ve kutup bölgelerindeII..... okyanus ve deniz kıyılarındaIII..... yeryüzünün şekillenmesinde rol oynayan en önemli dış kuvvetlerdir.

Boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi gelirse cümle anlamlı ve doğru bir yargıyı bildirir?

I	II	III
A) Kimyasal ayrışma	Rüzgar	Akarsular
B) Rüzgârlar	Buzullar	Dalgalar
C) Yeraltı suları	Fiziksel parçalanma	Buzullar
D) Akarsular	Kimyasal ayrışma	Rüzgarlar
E) Rüzgarlar	Akarsular	Fiziksel parçalanma

(Kavram Dershanesi Sorusu)

Çözüm:

Çöllerde rüzgâr, kutup bölgelerinde buzullar okyanus ve deniz kıyılarında ise dalgalar etkilir.

Yanıt: B